

Azərbaycan musiqi sənətində qeyri-adi səs sahibi olan bir qadın ifaçısının illərdən, qərinalərdən boy-lanan nəğmələri eşidilir. Bu səs sahi-binin kim olması bəlkə də çoxlarına müəmmalıdır. Müasir dövrümüzdə zövqsüz və istedadsız "ifaçı"ların meydan oxuduğu bir zamanda insan ruhunu sakitləşdirə biləcək səslərə böyük ehtiyac vardır. Bu səslər yaşa-nılan zamanın əks-sədası, sorağıdır. Səsinin cazibəsi ilə dünyanı gəzən, ırqindən-dinindən asılı olmadan ge-niş coğrafi məkanda nüfuz qazanan Azərbaycan xanəndələri, zamanın öl-çülməyən məsafəsində əbədi yaşa-maq hüququ qazanıblar.

Zərif təbəssümü, geniş səs diapazonu, səsinin möcüzəsi, xırdalıqları, səhnə görkəmi və mədəniyyəti ilə musiqi aləmində yurd-yuva salan Rəhilə Hacıyeva - Cəfərova. Ne yaxşı ki, bu ismin tərcümeyi-halı yazılmış salnamələrdə, yaradıcılıq yolunda daha parlaq, obrazlı görünür. Müasir dünyamızın qaynar bir dövründə klassik sənətə yaranan tələbat, mənəvi aclıq, ehtiyac hər zövqlü dinləyicini böyük sənət məktəbi keçmiş Rəhilə xanım kimi musiqiçilərlə təmasda olmağa onların ruhi dünyasına qovuşmağa vadar edir. illərdən, qərinelərdən boylanan bu səsin ahəngində nisgil, qəm-kədər, sevinc duyulur. Rəhilə xanım kimdir? Sənət, tale yolu haradan başlanır? Azərbaycan musiqi sənətində uğurlu illərini yaşayan Rəhilə xanım muğam dünyasına sənətdə səs, avaz, istedad, gözəllik kimi meyarlara xüsusi diqqət yetirildiyi zamanda qovuşmuşdur. Rəhilə xanımın səsindeki avaz Tanrı vergisi idi desək, fikrimizdə yanılmazdır. Amma ondakı bu istedadın formalaşması, üzə çıxarılması, ailəsində musiqi sənətinə olan vurğunluqdan irəli gəlmişdir. Onun babasının gözəl səsi olmuş, Azərbaycan muğamlarının məhərrəti ifası səs imkanlarından irəli gəlmişdir. Qeyri bir peşənin sahibi olsa da, ömrünün sonuna qədər musiqi aləmində yaşamış, ona sevgisi tükənməmişdir. Onun atası dövrünün sayılıb-seçilən ziyalılarından olmuşdur. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən maşınqayırma zavodlarının baş direktoru işləmiş və yeirryeçi kimi öz işçilərinin ailə-məişət problemlərinin qayğısına qalmışdır. Onu da deyim ki, Azərbaycanın ilk neftçilərindən biri olmuş, layihələri ilə Amerika kimi bir dövlətdə şöhrətlənmişdir. Qızı Gülarə xanım deyir ki, ziyalı ailəsində dünyaya gələn Rəhilə xanım ailədə 3 bacı, 3 qardaş olmuşlar. Bacısı Sona xanım musiqi nəzəriyyəçisi olaraq, uzun illər Asəf Zeynallı adına Musiqi Kollecinə dərs demiş Gülyaz və Gülyanagə Məmmədovalar, Alim Qasimov, Zeynəb Bəhbutova, Aygün Bayramova və onlarla belə ifaçılar ondan dərs almışlar. Ailənin digər üzvləri də musiqi sənətinə bağlı olmuş və hər biri ayrı-ayrılıqda orta ixtisas musiqi təhsilinə yiyələnmişlər. Sənətə olan sevgi hissinin nəticəsi olaraq o, muğam ifaçısı Zülfü Adıgözəlovun, Seyid Şuşinskinin tələbəsi olmuşdur. O, Asəf Zeynallı adına Musiqi Kollecinə muğam sinfində əla qiymətlərlə oxumuş, 1966-cı ildə buranı əla qiymətlərlə bitirərək, Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında solist olaraq işə dəvət olunmuşdur. 40 ilə yaxın sif sənətlə məşğul olan sənətkar, tələbə olduğı zaman Ramiz Hacıyev, Cənəli Əkbərov, Raziye Şirinova, Elmira Rəhimova ilə bir sinifdə dərs almışdır.

SİRLİ-SORAQLI MUSİQİ DÜNYAMIZIN XANƏNDƏSİ

Xanəndə Seyid Şuşinski öz tələbəsi haqqında çox böyük məhəbbətlə söz açmış və bildirmişdir ki, geniş səs imkanlarına malik olan Rəhilə xanım gələcəkdə gözəl xanəndə olacaq. Rəhilə xanım bir müddət filarmoniyada çalışdıqdan sonra Azərbaycan Konsert Birliyində fəaliyyətini davam etdirmişdir. Güllər xanım deyir ki, anası Filarmoniyada, eləcə də, "Azkonsert"də çalışdığı zaman

Susmuş nəğmələr: Rəhilə Hacıyeva-Cəfərova

Azərbaycan muğamlarını, xalq musiqisini məhərrətlə ifa etmiş, klassik nümunələrə də ifasında yer ayırmışdır. Səsinin gücü bu gənc xanəndəni tez bir zamanda şöhrətləndirir. Rəhilə xanım qadın ifası üçün zəruri olan və ifası məqbul olunan bütün Azərbaycan muğamlarını xirdalıqları ilə tamaşaçılara təqdim edirdi. Mütəmadi olaraq Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında təşkil olunan muğam gecələrində, klassik musiqi axşamlarında Rəhilə Hacıyeva-Cəfərova xalq artistləri Teymur Mustafayev, Sara Qədimova, Şövkət Ələkbərova, Elmira Rəhimova, Rəziyə Şirinova kimi sənətkarlarla səhnəni bölüşmüşdür. Filarmoniyadakı mütəmadi çıxışları həm tamaşaçılar, həm də həmkarları tərəfindən maraqla qarşılanırdı. Hətta konsert proqramından sonra onun əvazının səhnəyə düşmüş sənətkarlar Rəhilə xanımı gül-çiçəyə qərq edər, onun qarşısında baş əyirdilər. Deyilənə görə, hətta məhrum sənətkar İslam Rzaev onun ifasında onun o dərəcədə vəcdə gəlib ki, səhnəyə çıxaraq, Rəhilə xanımın boğazından öpərək, onun bu səsi qarşısında öz məhəbbəti təsdiqləmişdir.

"QATAR" MUĞAMININ KRALİÇASI

Sənətdə səsi ilə xoşbəxtliyə qovuşan Rəhilə xanımın xalq artisti Həqiqət Rzayeva səs imkanlarını nəzərə alıb, ona Opera və Bəlet Teatrında işləməyi məsləhət görəndə, nədənsə, xanəndə yaradıcısı ola biləcək gözəl obrazları sənət qalereyasına həkk etməmişdir. Rəhilə xanım "Qatar" muğamının mahir ifaçısı idi. Azərbaycan rayonlarında zəhmətkeşlərlə, ziyalılarla, eləcə də, həbsxanada olan məhbuslarla tez-tez görüşə gedər və tamaşaçılar ondan mehız "Qatar" muğamını ifa etməyi xahiş edərdilər. Rəhilə xanımın "Qatar" muğamının kraliçası adlandırıldılar. Bəzi hallarda isə onu el arasında "Qatar xanım" deyə çağırırdılar. "Qatar"ı ilə məhəmətlə, yağı ilə ifa etmişdir ki, ona öz möhrünü əbədi vurmuşdur. Rəhilə xanım geyim və repertuar seçimində böyük zövq sahibi idi. Xanəndəyə konsert proqramlarında çıxışına görə cəmi 8 manat pul verildirdi. Bu da onun kimi sənətkarın əməyinə olan münasibətin haqsızlığını göstərirdi. Azərbaycan səhnəsində alqışlarla qarşılanan Rəhilə xanım hələ sovet məkanında olduğu zaman dünya ölkələrində maraqlı repertuarla çıxış etmiş, qeyri-millətlərin zövqünü oxşamışdır. Deyilənlərə görə, onun ifasını xarici ölkə tamaşaçıları ayaq üstə alqışlarla qarşılamışlar. Polşada, Türkiyədə, Çexoslovakiyada və digər ölkələrdə çıxış edən sənətkar Azərbaycan musiqisinin layiqli şəkildə tərənnümçüsünə çevrilmişdir. Rəhilə xanım, təəssüfərlə olsun ki, bütün ömrünü sənətə həsr etsə də,

öz layiqli qiymətini vaxtında ala bilməmişdir.

**BÜTÜN MÜŞKÜLLƏRİN
AÇARI ULU ÖNDƏR
HEYDƏR ƏLİYEV DÜHASINDADIR**

Sənətə məsuliyyətli olduğu kimi həyatda da özünə tələbkarlığı ilə fərqlənmiş, yaradıcılığında bütün xırdalıkları saf-çürük edərək, tamaşaçılara təqdim etmişdir. Rəhilə xanım gözəllik vurğunu idi. O, özündə sonra bir muzeyin qalmasını arzulayır və çox antik nümunələrə yer verirdi. Rəhilə xanım təkcə musiqiçi kimi həyat yolunu davam etdirməmiş, o dünya ictimaiyyətində, eləcə də, Azərbaycanda gedən ictimai-siyasi prosesləri diqqətlə izləyərək, hətta onlara münasibətini belə bildirmişdir. Özünü daim hadisələrin içərisində hiss edən xanəndənin yaradıcılıq dünyasından da bu, izsiz ötməmişdir. O, yaşadığı dövrdə Azərbaycanda baş verən erməni münafiçəsi zamanı erməni təcavüzkarlığının məqsədini dərindən anladığından, verdiyi müsahibələrdə yalnız ölkə daxilində və xaricində baş verən çəkişmələrin və qalmaqalların sona yetməsində Ulu Öndər Heydər Əliyev kimi bir Liderin hakimiyyətdə olmasını bildirmişdir. O, müsahibələrinin birində belə deyir: "Heydər Əliyev dünyanı xilas edəcək. Tanrı dünyanın taleyini Heydər Əliyevin taleyi ilə bağlayıb. O, bütün dünyaya kömək edəcək. Heydər Əliyev dünya miqyasında əvəzsiz siyasətçidir. Heydər Əliyevi təkcə Azərbaycanın yox, bütün bəşəriyyətin taleyi narahat edir". Güllərə xanım deyir ki, o, daim mübarizə aparır, xalqın təəssübünü çəkən zabitəli bir xanım olmuşdur: "Moskvanın bir çox rəhbər işçilərinə teleqram vurub, Bakıda tökülən qanın qarşısını almağa çağırmış və onların çirkin siyasətlərini Azərbaycanda faciələrlə nəticələndiyini bildirmişdir. Hərbiçilərin 10 Yanvar faciəsindən sonra Azərbaycanda gəzişməsi və hökmrənliyini o, heç cür qüruruna sığışdıra bilmirdi. Azərbaycanda gedən hadisələrdən sonra Rəhilə xanım heç cür özünə gələ bilmir, şəxsi taleyi yox, sırf Azərbaycanın taleyi ilə bağlı məsələlər onu narahat edirdi. Azərbaycanda, eləcə də, dünya məkanında keçirilən konqreslər, simpoziumlar onun nəzərindən yayınmırdı. Onların hər birinin tarixini və məqsədini ayrıca bir dəftərə yazır, özünə yaddaş olaraq saxlayırdı. Mütaliəni çox sevərdi. Qəzetlərdə gedən son informasiyaları diqqətlə izləyər, Azərbaycanın həyatı, uşaqların gələcəyi onu rahat buraxmazdı. Olduqca həssas qəlbə malik olan Rəhilə xanım 1990-cı il hadisələri zamanı Litvada çıxan "Exo Litva" qəzetinin baş redaktoru Vasili Karpovici teleqram vuraraq, Qorbaçovun gördüyü işləri heç bir qara

nunauyğun olmadığını göstərrib, 20 Yanvar hadisəsi zamanı tökülən qanların qarşısını almağı bildirmişdir. Eyni zamanda, İtaliyanın Roma şəhərinin din xadimi Panu Pavlo II İvana teleqram göndərərək, yer üzərində sülhün bərqərar olmasını tələb edirdi. Bütün müşküllərin açarının Heydər Əliyevdə olduğunu bildirdirdi”.

DÜNYANI BETHOVENİN, MOTSARTIN SİM FONİYALARI YOX, AZƏRBAYCAN MUĞAMLARI XİLAS EDƏCƏK

Bəli, dünyanı Bethovenin, Motsartın simfoniyalarının yox, Azərbaycan muğamlarının xilas edəcəyini düşünürdü, Rəhilə xanım. Oduqca həyatsevər bir qadın idi. Rəhilə xanım dünyasını dəyişə də muğamsevərlərin qəlbindədir. "Əyləncəli proqramlara zəngin olan efirlərimiz"də təəsüf ki, yüksək səs diapozonuna malik xanımın xatirəsi yad edilmir və onun ifasında olan gözəəl musiqi əsərləri səsləndirilmir. Rəhilə xanımın şərəsi hazırda onun ocağında davam etdirilir. Onun yaşadığı evin divarlarına səsi, səsinin avazı hopmuşdur. Vaxtilə Rəhilə xanımgilin ailəsində olan musiqiyə vurğunluq, bu gün də nəslin davamçılarının tutduğu mövqedə, seçdiyi peşədə özünü göstərir. Rəhilə xanımın qızı Gülarə xanım muğamı çox sevsə də, vokal sənətinə daha çox üstünlük vermiş və bu istiqamətdə fəaliyyət göstərmişdir. Muğam sənətinə olan vurğunluq ona anasından irsi olaraq keçmişdir. 16 yaşından professional musiqi sənəti ilə məşğul olmağa başlayan Gülarə xanım Tamara Xəlilovadan musiqi dərsləri almışdır. Tanrı tərəfindən ona verilən səsi Gülarə xanımı Aşef Zeynallı adına Musiqi Kollecinə getirib və burada o, Yemilyanov kimi tələbkar müəllimdən əla qiymətlər almışdır. Gülarə xanım ali təhsilə üstünlük verdiyindən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına (indiki Bakı Musiqi Akademiyası) daxil olmuşdur. O cümlədən, vokalist bir müddət Moskvadakı Qnezin adına Musiqi Texnikumunun müəllimindən vokal sənətinin sirlərini mənimsəmişdir. Elmira Quliyevanın hazırlıq sinfində volkaldan dərslər almışdır. Tələbə olarkən Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında fəaliyyətə başlamışdır O, burada çalışdığı zaman "Leyli və Məcnun"da, "Koroğlu"da, "Knyaz İqor"da, "Trubadur"da və başqa tamaşalarda uğurlu çıxışlar etmişdir.

ŞƏCƏRƏNİN BALACA FİDANI BÖYÜK YOLUN ASTANASINDA

Çox keçir ki, Gülarə xanımı Azərbaycın Dövlət Filarmoniyasına Mahnı və Rəqs Ansamblına dəvət edirlər. Gülarə xanım Üzeyir Hacıbəylinin "Arşın mal alan" operasından Gülçöhrənin ariasını, "Koroğlu"dan Nigarin ariasını, eləcə də, dünya klassikasından Raxmaninovun "Salavi Alyabiyeva" və digər əsərləri çox məhərrətlə ifa etmiş və repertuarında xüsusi yer almışdır. Gülarə xanım italyan, rus, türk mahnılarına xüsusi önəm verir. O, Fikrət Əmirovun, Elza İbrahimoivanın və başqa bəstəkarların əsərlərini məhərrətlə ifa edir. Eləcə də, xalq mahnılarına repertuarında xüsusi yer ayırır. İndi bu yolu bu nəsilə davam etdirən Asiya Zelixa vardır. O, Rəşid Behbudov adına orta ixtisas musiqi məktəbində fortepiano sinfində dərslər alıb. Bir çox müsabiqə və yarışlarda birincilik qazanmışdır. Belə istedadlı gənclərə, yeniyetmələrə müstəqil dövlətimizdə geniş imkanlar yaradılıb. Müasir dövrümüzdə Azərbaycan musiqisinə böyük diqqət yetirilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan musiqi sənətinə yetirdiyi diqqət və qayğının nəticəsində klassik musiqimiz dünya musiqisində tanınaraq sevilir. Eləcə də, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın xüsusi dəstəyi ilə istedadlı uşaqlara və gənclərə diqqət yetirilir və onlara maddi-mənəvi köməklik göstərilir. Sənətkarların yetişib, formalaşması üçün hər cür şərait yaradılıb. Yetişən nəsil də məhz belə bir böyük məktəbin yaradıcılarından dərslər alaraq səhnə mədəniyyəti, yüksək səs diapozonu ilə zövqlü, musiqini duyan və qiymətləndirən sənətsevərlərə musiqi çəllənglərini təqdim etməlidirlər.

Zümrüd Bayramova